

010820-1

Jsou životní styly, které jaksí nelze spojovat a integrovat. Nechci mluvit o tzv. zaměstnání: zaměstnání je něco, co má svůj počátek a konec a s čím nechcete mít nic společného, když to skončilo a když máte „volno“. Jde mi spíše o tzv. „povolání“, kdy se můžeme cítit životně povoláni k tomu, abychom nejenom něco „dělali“, nýbrž abychom se něčím či spíše někým „stali“. Tak třeba podvodník (nejen finanční, ale podvodník všeho druhu) nemůže být podvodníkem jen během své pracovní doby, aby po jejím skončení (jakmile pro něho „padla“) podvodníkem být přestal; což ovšem platí rovněž obráceně: nikdo nemůže být soukromě slušným člověkem a jen občas, na určitou („pracovní“) dobu podvádět. nemůže. Z toho vyplývá, že třeba podvodnictví nebo naopak solidnost a spolehlivost nejsou pouhým „zaměstnáním“, tj. činností, která má sice určité výsledky, ale která neovlivní, nepromění toho, kdo ji provozuje. Pro upřesnění: každou činností, i když je soustředěna na nějakou věc, na nějaký předmět, pracuje člověk zároveň sám na sobě, a to třeba aniž to ví. Proto také každou svou činností necháváme po sobě stopy, které vypovídají také o nás. Je tu však závažný rozdíl, zda vypovídají o nás jen pro tu chvíli, anebo zda vypovídají o nás, jací jsme byli i předtím a jací budeme i potom. Obojí jde většinou pospolu, ale je třeba to umět rozlišit. Docela zvláštním případem je herectví. Samozřejmě náleží k nezbytné dovednosti hercově, tak říkajíc k jeho „profesionalitě“, aby nehrál (jen) sám sebe, ale aby hrál příslušnou dramatickou nebo komickou atd. postavu. Je něco jiného, když někdo skutečně (tj. ve skutečném životě) podvádí, a něco jiného, když v divadelní hře představuje podvodníka. Je tu ovšem vždycky obrovská otázka, zda je možno věrojatně zahrát postavu, která je člověku-herci vnitřně cizí nebo dokonce odporná, aniž by se nepokusil se s ní nějak sžít, porozumět jí zevnitř, ztotožnit se s ní. To je hluboký a obtížný problém herectví, který úzce souvisí s problémem druhým snad ještě naléhavějším, totiž jak si má a může herec zachovat svou lidskou integritu a nezatahovat své herectví do svého života. Není vlastně herec v tím větším nebezpečí, že místo skutečného života bude svůj život jen „hrát“, čím je větším a přesvědčivějším hercem? To má svůj nemalý význam i mimo rámec profesionálního herectví. Vlastně každý z nás se v něčem stylizuje, a nemusí být proto hercem. Někdy taková autostylizace je součástí životního programu: chceme se stát něčím nebo někým, a musíme toho usilovně dosahovat tím, že se stylizujeme, tj. že měníme svůj životní styl. Jak lze odlišit tuto záměrnou proměnu sebe sama od pouhého předstírání? Vždyť kultivace přece spočívá v tom, že člověk se proměňuje k nějakému cíli, ve smyslu nějaké obrazu, který má resp. chce mít o sobě, o svém žádoucím charakteru a svém budoucím životě! Popřít to by znamenalo upadnout do jakéhosi fatalismu. V čem je tedy problém? Nebo je těch problémů hned několik? Nepochybně je jeden problém v tom, že člověk dělá něco, co jej proměňuje ve směru, který si nechce sám přiznat a na který chce buď zapomenout nebo který chce vyložit jinak, nepravě, nepravdivě, takže onu proměnu vlastně sám před sebou i před jinými zakrývá. To je nepochybně na překážku jeho skutečné životní, mravní integrity. Ale jak je to s člověkem, který vědomě, ba cílevědomě volí cestou zla? Nemusíme hned mít na mysli cosi démonického, ale prostě určitý styl, který vybočuje z mezí toho, co považujeme za lidské a lidsky přípustné, ale co není nahodilé, jen pragmatické, ale co sleduje a důsledně dodržuje jisté principy?

(Písek, 010820-1.)